

1852-ben
t. 84.000
ben.

Előfizetési ár:	
Évnyegyedre vidéken	2 ft. 50 kr.
helyt	2 — 24 —
Félévre vidéken	5 — 40 —
helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy íven. — A hirdetések négyszer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

45. szám

Kolozsvárt Szerda aug. 17.

1853.

Tartalom:

A föld gabonatermő képessége. — a. — Az alag-csővezésről. *Id. Farkas Sándor.* — Erdély nevezetes rónái. *IV. Hátszeg. V. Keresztesmező. VI. Kereszténysziget.* — A szegény dala. (Uhlant után) *Magyar.* — A lelkek vándorlása. (Humoresk.) *Cs.* — Levelezések: Előpatak Déva. *Brassó.* — Hírfüzer. — Mozaik. — Hirdetések.

A föld gabonatermő képessége.

Tudomás szerint van az egész föld keletkezésén mintegy ezer millió ember; s mint-hogy általában véve naponta minden ember körülbelül két font eledelt fogyaszt el, s az ezer millió ember közül legalább is öt-hat száz millió táplálékát a gabona-félék osztályából kapja; könnyen képzelhetni, mily tömeges gabonatermő — búzát, rozst, tömörbuzát, árpát stb. — kell a földnek teremnie, hogy ezen nagy mindennapi szükségét fedezze. Az ember alig bírja felfogni, miként nőhet évenként ki a földből ily iszonyu tömeg; és mégis valóban megtörténik.

Hogy a föld gabonatermő képessége tisztában szembe tünjön, egyelőre csak az európai föld által termeni és az európaiak által fölemészteni szokott gabonamennyiséget vesszük tárgyalás alá.

Daczára annak, hogy Europa több részeiben több mint ötven év óta a belfogyasztás kielégítése tekintetéből erőfeszítéssel iparkodnak a gabona természetén, a természet gabonamennyiség még sem elegendő a mindennapi szükség kielégítésére úgy hogy e tekintetben egyik országnak kell a másikon segítenie.

Ily helyzetben van például Portugallia, mely évenként több mint ötszáz ezer pfrtot ad külföldi gabonáért, melyet Anglián át szállítanak az országba. Hasonló helyzetben van Spanyol- és Svédország is; mindennapi szükségük nagyrészeért idegen országokhoz kell hogy folyamodjanak.

Innen van aztán, hogy a keleti és északi tengerikötők Lengyel- s más országokkal hosszú idők óta nevezetes gabonakereskedés üznek. Ezen gabonakereskedés az európai gabonaszükség érdekében gyakran még Europa határain túl is kiterjeszti üzletét; mert valamint az újabb időkben nevezetes mennyiségű gabonát szállítanak Amerikából Európába, úgy Oroszország már régebben is sok gabonát szállított Ázsiából az északnémeti kikötőkbe, a mi napjainkban is történik, mihelyt a szükség úgy kívánja. Így például, már 1799-ben csak Archangelből 12,596 tonna rozst, 19,000 tonna búzát szállítottak Hamburgba; ugyanonnan Lissabonba 57,965 tonna búzát, 1200 tonna rozst; Barcelonába több mint 20,000 tonna búzát, Marseillebe pedig hasonlólag több mint 1400 tonna búzát.

Már csak ezekből is kiteszik, mily rendkívül sok gabonamennyiséget kell természetén a föld lakottabb részeiben, hogy az ily szükségelt terménykieserés szabályosan eszközölhető. Azonban a természetnek szokott gabonamennyiségről képzetet még tetemesen növeli, ha meggondoljuk, hogy a két század óta folyvást növekedő pálinkafőzés a gabonatermesztésre lényeges befolyást gyakorol. Egyet-

lenegy pálinkafőzőt egy év alatt annyi gabonát emészt fel, mennyi negyven család kenyérszükségét fedezné. Ennek következtében az európai országokban a gabona ára mindennél is fennebb hágott, míg azon gondolatra nem jöttek, hogy gabona helyett a pityókat alkalmazzák pálinkafőzésre. Másfelől a gazdák is egész erővel igyekeztek a gabonatermelés növelésén, minek következtében tisztán kiviláglott az, hogy okszerű kezelés által mennyire lehet növelni a gabonafélék termékenységét.

Némely országok Európában a gabonatermesztésre nézve már rég idő óta nagyon termékenyeknek mutatkoznak. még olyanok is, hol a gazdászok a helyett hogy előhaladna, hátramarad, mint például Siciliában. Ezen szigeten, mely hajdan gabonás gyanánt szolgált a rómaiaknak, most nagy terjedelmű földek elhanyagolt műveletlen állapotban hevernek, s a rozslu mivelt föld mégis ha bévetik, a magot nyolczszorosan visszaadja.

A gabonatermés mennyiségéről fogalmunkat még inkább kiegészítjük, ha meggondoljuk azon roppant gabonafogyasztást, mely Europa fővárosaiban történik naponta. Így például csak Párisban 900 sütőház foglalkozik naponta közkenyérkészítéssel, hátha még fontolóra vesszük azt is, mennyi gabonát emésztenek fel a madarak, egerek, hörcsökök, pócok, mennyi pusztul el a földben. égések alkalmával, hajóelmerüléseknél stb. el kell hogy bámúljon az ember a gabonafélék termékenységén. Vannak példák arra, hogy az árpaföldek búszszorosán sőt huszanötszörösén adják vissza a magot; a tiz-tizenkét magtermés előtünk sem nagy ritkaság.

Ezek szerint a természet termő ereje a növényország terén csaknem megmérhetlenné tekintendő, s a természet háztartásában uralkodó bölcsesség még szembetűnőbbé lesz, ha elgondoljuk, minő különböző utakon és módokon tartja fenn s csaknem örökidőkre biztosítja a természet a föld termékenységét.

Legfeltűnőbb bizonyítványa ennek Egyiptomban az ismeretes Nilus-áradás. Ugyanis tudomás szerint ezen ország egész reménye az évenként szabályosan bekövetkező Nilus-áradásra van építve, mely hatalmas folyó századok óta mindig szabályosan megöntözi vidékét. E folyó — mint tudva van — az abysziniai havasokból veszi eredetét, hol kék folyó nevet visel; Egyiptomon két mértföldnyi szakas völgyben foly keresztül, s két ágra szakadva ömlik a földközi tengerbe. Ezen két ág és a tenger közti háromszögű földdarabot delta névvel szokták jelölni, s ez az, mely termékenységét a Nilus áradásainak köszöni. Mihelyt az abysziniai hegyeken leszállt fellegtömeg esővé alakul áprilisben, áradni kezd a Nilus, s mentől nagyobb a bekövetkező áradás, annál termékenyebb szokott lenni az évi aratás is. Az áradás, miután a folyó huzamosan nőtt, csak lassanként következik be, de ez épen azon időtájjal történik, mikor a földet a nap erős heve leginkább kiszáradta, tehát legnagyobb képességgel bír a kiáradó víz oly mértékbeni beszívására, hogy ez ekép áztatott földet egész évre termékenyítő nedvvel ellátja. Egyiptom folde nagyon homokos, tehát a meleg nagyon kiasz-

szalja. Az ottani szelek, melyek mint lángkemence lehelletei marciusban, áprilisben és majusban fúnak, elhordozhatlanokká válnának, ha a junius és juliusban bekövetkező Nilus-áradás a levegőt nem mérsékelné.

Mihelyt a víz a határokat ellepte, s a mezők egy nagy tenger színét öltik fel, legott az elgőzölgés következtében lényeges változás történik a levegő meleg állapotában. A víztől környezett emberek mintegy felüdülnék; hajókon, csónakokon látogtják meg egymást, s már előre örvendenek a következő áldásos aratásnak. Igen, mert a Nilus áradása igen sajátos. Más vizek, ámbár kisebbek és gyengébbek, kiáradás alkalmával mindent magukkal sepernek, gyakran még a termékeny földet is elhordják; a Nilus ellenben a földet, melyen szétömlik, javítja, kővériti; a magával hozott termékenyítő iszapot lerakja, trágya gyanánt szolgálódót a szántóknak, melyben az árpa és rizs oly nagy és jó minőségben tenyésznek századok óta, hogy e vidék termékenységét világhíressé tették.

Egy egészen más földrészben, Amerikában a nagy St. Louis-folyó tesz hasonló szolgálatot Louisiana-ban. Ezen folyó áradásai is a homokföldet rendkívül megtermékenyítik évenként.

Azonban nem szükség, hogy példákért ily messzre fáradjunk, példát közelebről is találunk erre. Habár nem is oly szabályosan mint a Nilus, de a mi folyóink is nem ritkán kiáradnak s azon károkkért, mit rohanó árjak okoz, legalább azon nemüleges kárpótlást adják, hogy kővéritő iszapot hagynak hátra újakban, ez által a föld termő erejét a következő tenyészésre öregbítendők. — a.

Az alag-csővezésről.

Essex, július 20-kán.

Tisztelt szerkesztőség! Az utóbbi év zavarai következtében oly szegény vagyok, mint a templomi egér, s e miatt valék kénytelen útamát Cambridgéből gyalog folytatni. Amde nem bántam meg, mert imigy hadalogva sokkal tisztábban lehet valamit látni, s kétség kívül sok olyat is, mi a vaspályán figyelmen kívül elkerül. Így, valószínűleg, nem veszem vala észre én is a vaspályán azt a szép gazdasági reformot, mit gyalog járva Essex vizenyös lapályain láttam.

Nem csak a politikai hírlap teremtdök, de más irigy, értetlen, utánzó politikuskok is nem szünnek Angolhon avval rágalmazni, miként az az ismeretes világon mindenütt, minden alkalommal, mindent csak önhasznáért tesz; én pedig megfordítom s azt állítom, mikép Angolhon mindent úgy tesz, hogy abból haszna van neki is, az emberiségnek is. — Bár minket magyarokat is ily bünnel vádolna a világ! — Angolhon a barbar, a vad nemzetek közt is propagálja a keresztény vallással együtt a civilizációt is; védi a személy szabadságát; Agolhon nagyon becsüli s nagyon fizeti a tudókat, a művészeket, s vajmi szépen virágoznak itt a geognosia, astronomia, chemia, mechanica, mathesis, a nauti-

tica, s jelesen a mezei gazdaságat oly kitűnőleg, mint sehol se; jó törvények, jó erkölcsök, a szabadság, s teljesen a bölcs kormány eredményezi mindezeket. Az is, mit itten látam, nyilván tanusítja azt, mit a gazdasátról mondek.

Szerfelett sok víz, vagy igen kevés víz egyforma veszélylyel folynak be a mezei gazdasátra, s ugyan ezen okból a nedvességi viszonyok regulázása a szántóföldön, mennyire az ember hatalmában van, leginkább biztosítja a dús aratást. Az évi szárazságon, oly helyeken, hol a nedvesítést alkalmazni lehetetlen, lehet némileg segíteni a mélyebb szántás által, de rajta egészen segíteni soha se; azonban a szárazság általán kevesebbé foly be károsan az aratásra, mert az ily száraz, talán fővényes hely termő képességét gyakorta kipótolják a szomszéd vidékek, melyek nagyobb termő tehetséggel bírnak s a szárazságnak tovább állanak ellent; ellenben az esős időjárás által olyan veszítést eredményeznek, melyet a száraz fővényes föld ki nem pótolhat, s így igenis bizonyos az, miként a gabona drágaságát mindig az esős időjárás okozza. A nép közérdeke kívánja hát az aratást az esős időjárás, a vizenyősség veszélyes befolyása ellen a lehetőségig biztosítani, és ezen biztosítást, minden olyan helyeken, melyek a vizenyősség miatt szenvednek, de kiszárítva nagyon termékenyvé válhatnak, nagyon könnyen lehet segíteni az ugynevezett „drainirozás” által. Az a találmány tehát, miszerint az ember agyagból készített, égetett csöveket, melyek a vizet a földből magukhoz vonják, a földszínen alól mintegy három négy láb mélységben alkalmaz, a földmívelésnek valódi reformja, s a föltalálónak az emberiség hálás köszönettel tartozik. Nem lehet tartani attól, hogy ezen földalatti aqueductus száraz időben ártalmas lehetne, ha az illő mélységben alkalmaztatik, mert a plántáknak csak az a víz hasznos s életető, mely a földszínen alól a légből s az esőből hat be három négy lábnyi mélységig, s innét lassu párolgás által a porusokba jut; ellenben a mélységben álló víz száraz időben elrepül, esős időben pedig a föld felhőjára hág fel, a plánták gyökerét a légjárulási érekeztetése által szintugy megfojtja, s az által rohadást, vagy legalább az éltető erőt tevéketlenül teszi, sőt sokszor egy olyan miásmát eredményez, mely az embernek hideglelést, a marhának pedig — kivált a juhnak — vést okoz. A vízfrissítés a plántáknak általán nagyon hasznos. valamint az állott, peshedt viznek eltávolítása igenis jótékony, mert a termőföld csak az által tarthatik egészséges állapotban; és ez az emberek egészségére is befolyással van, mert a termékek több s tisztább tápszert éldelek, s elvégül meg kell jegyezni azt is, miszerint azon kívül, hogy ily vizenyős helyeken — mint már az említett — a marhákra nézve dögvész keletkezik, az ott természetű, megromlott vízzel s léggel saturált téli kost a marhának felette rosz következtü tápszer, s talán ez volt oka annak, miként régebben, midőn a magyar földön az oly dicséretes vendégszeretet több saajáságos szokásokkal együtt, még nem vala számúzve, az ugynevezett nagy udvarokban a vizenyős helyeken természetű szénát nem adták az udvari marhákknak, de a vendégek lovai számára tartották.

Ez a „drainirozás” felséges találmány, de behozatala nagy akadályokra találhat, kivált a magyar földön. hol a jó izü táblabíró csak juris sciolusságánál fogva is, egy füzfaért is pert indit; például dombos vidékeken, a magasabb pontok nem ritkán telvék vízforrásokkal, melyeknek vizei egy kört elrontnak s aztán lassanként a földre szívárognak. Ezen alól a szomszéd birtokos földje egészen száraz, nagyon jól termő; bajosan szenvedné meg hát, hogy a vizenyős domb birtokosa a lecsapolt vizet az ő helyére vezesse, kivált ha a nemes irigységtől indittatva, egyezni sem akarna. Ily esetben törvényre van szükség,

olyan törvény, mely nem kevés fontoláshá kerül; de se baj! egy olyan Solon, ki egy birodalomnak codexet tud szerkezni, bizonyára ez iránt is bölcs törvényt fog hozni.

Id. Farkas Sándor.

Erdély nevezetes rónái.

IV.

Hátszeg tere.

Hátsz eget a gyönyörű Hátszegvölgy fővárosának mondanám, ha többet nem hasonlítana faluhoz, mint városhoz. Tőle délre a Vaskapuig két óra hosszat tartó térség van, mi igen sok ütközetet látott. A Vaskapunál történeteket láttuk, csak a város mellett történetekről kívánunk emlékezni.

Egyike 1420 sept. 20-án folyt le, s benne Csák Miklós erdélyi vajdát, Dán oláhoni vajda, törökség élén, megverte.

A másik 1551-ben volt. A Martinuzzival meghasonlott Izabella királyné részére a porta Oláhonból segélyt küldte: Martinuzzi serget állit elejökbe, s a jött oláhokat I. Ferdinánd részére megveri.

1848-ban Hátszeg volt középpontja a hátszegvidéki oláh népfelkelésnek, mint Riebel őrnagy szálláshelye.

V.

Keresztes mező.

Németül Kreutzfeld.

Felőrnyi szélességű térség Torda mellett a szilaj Aranyos jobb partján. Gazdag termőhely, honnan nevé is vette.

Az ország szívében esvén, sok harci vér hízta a sikkját. A Szeben és Marosvásárhely felől jövő fő-út benne egyesül, s ugy megy Kolozsvárnak: mint ily téren, jött az ellen keletről, délről, vagy északról, itt mindenik álbuzódott, táborozott, vagy épen csatázott.

A csaták sorát Decebal dák királylyal nyitja meg a történet. Itt volt a döntő ütközet Trajanus romai caesar, és az utolsó dák király között 105. K. u. Azon kor két leg hatalmasabb, legesesebb embere e téren állt csatát. Trajanus győzött, de győzelme annyi emberebe került, hogy romai történészek valómása szerint, sebkötők szükében saját bársónyával is kötözteté elhullott katonáit. *)

E réten vete Roma véget a hatalmas Daciának, melynek néhány évig adófizetője volt.

1242-ben Bathu tatár chám serge vonul rajta át, mely Tordát elpusztítja.

1467-ben Mátyás király érkezett ide 8000 lovas s 4000 gyalogzal. Jött Déva felől Kolozsvárnak, honnan Veres Benedek forradalmat szerveze Mátyás ellen, s mely annyira nőtt vala, hogy Brassón kívül, minden város Mátyás ellen nyilatkozott. Azonban a mint ide megérkezett, a pártosok Kolozsvárról szétzaladtak.

1528 aug. 16-án Zápolya János magyar királynak állt itt 80,000 embere I. Ferdinánd ellen.

1571-ben Báthori István fejedelemnek 10,000 főből álló serege.

1575-ben Békes Gáspár gyűjté ide pártosait Báthori István fejedelem ellen, s innen indult Szentpál felé, a hol megharczolt.

1596 oct. 27. Itt állt Báthori Zsigmond fejedelem Maximilián főherczeggel, kinek az országot át akará adni; azonban jött a török, s őket megverte.

1601 sept. 7. itt táboroz Basta tábornok és Mihály vajda; itt pihenték ki a Báthori Zsigmondon Goroszlónál nyert győzedelmet. Az oláh vajda jöttében Tordát felégeté, s fel akará Enyedet, Fejérvárt; Kornist, Senyeit, Basta hiveit legyilkoltatá, az utolsó csak sebekkel tudott megszabadulni; s a mellett Sinan pasához irt levelét is elfogák. **)

*) Dio. Cassius Libr. LXVIII.

**) Istvánfi Histor. Libro XXXII.

A mit sem gyanító vajda sátorában ül, Rákóczi gyalog tisztjével beszélget. Egyszerre csak 300 vallon veszi sátrát körül. Nehány közüle berohan, s dárdákkal átverik.

Hullája guntárgyul a népnek adatott át, fejét levágák, s egy fejér lótetemre tevék ki látványul. Később bukása helyére sirkövet emeltek, következő gúnyirattal:

Hic jacet ille ferus, latro merus, et Nero verus
Atque malus Dacus, scelerum lacus, ille Valachus:
Hic qui transibis, bis terque ...cabis et ibis. *)

A kö ma nincs meg, helyét sem ismerjük. Nehány éve a tér keleti részén, a Létom alatt tágos sirt fedeztek fel, s benne több régiséget találtak. Ezt a vajda sírjának szeretik tartani; de felfedezői a találtakat nem hozák napfényre, s így tudományos nyomozódásokat felette nem tehettek.

1613-ban Bethlen Gábor, mint trónkövetelő 80,000 török élén táboroz itt Kolozsvárnak tartva, az ott mulató Báthori Gábor fejedelem ellen.

1659. Barcsai Ákos fejedelem táboroz, ki török segélylyel a trónából elmozdított II. Rákóczi György ellen jött. S annyira nyomában volt Rákóczinak, hogy a törökség Rákóczi katonáiból vagy ezeret részint a sóbányáknál, részint Mészkö felé levágott.

1661. Alih pasa vonul keresztül, ki Tordát is hamuba dönti.

1662. Rucsuk pasa Kolozsvár hasztalanul kísértett ostromával felhagy, táborával idejő.

1848. nov. 14. egy oláh tábor álla itt meg Gracze vezérlete alatt, ugyanazon sereg, mely Enyedet feldulta, Felvinczet porráégeté. Felkérte Tordát, s a város föltételek mellett magát feladta.

VI.

Kereszténysziget rétje.

Németül Grossau.

Falu Szebenhez pár órára. Völgyében gr. Tököli Imre országgyűlést tartá.

Az 1688-i szerződésnek nyomán Erdély a töröktől elszakadt, s a magyar korona alá viszszenament. Apaffi 1690. apr. 15-én meghal: I. Leopold helyébe más fejedelmet nem nevezett, mi az erdélyieknek nagyon fájt. A porta gr. Tököli Imrét nevezte ki fejedelemnek, s a török földön mulató Tökölit azon év augusztusában törökség élén küldi ki: aug. 30-kán Heiszler Donát tábornokot Zernyestnél megveri. S reá Keresztényszigetre országgyűlést hirdet.

Az országgyűlést 1690 sept. 12-én kinyitá, magát általa Erdély fejedelmének ismereteté el. Lutheranus lévén, fejedelemségét Herman Lukács luth. püspökkel az oltár előtt kihirdetteté, **) s sept. 15-én magát beigtattatta. S itt a luth. paplak volt fejedelmi palotája. Kün pedig sátrában folyt a tallérok veretése, melynek egyik felén a Tököl álló képe volt, s e körirat: Emericus Teckeli Dux Protestantium.***)

Azonban péntek napon történt kihirdetése csakugyan csötörtököt mondott. Badeni herczeg Lajos, benn terme néhány ezreddel: Tököli előle az országból kivonult. S száműzetésében halt el

A SZEGÉNY DALA.

(Umland után.)

En oly szegény vagyok, csupán
Magam járok-kelek;
Vidám kedélyem vajha még
Csak egyszer jöne meg!

Kedvelt szülöm lakhelyén
En vig siu valek;
Fanyar bú nyom, mióta leng
Rajtok nyugalmi bék.

*) Benkö Gener. Trans. I. 252. I.

**) Fundgruben.

***) Benkö spec. Transsilv. III. cap. I.

Virít a dúsak mezeje,
S látok arany-magot;
Enyém a termékelen ut,
Mít baj s küzdés tapod.

S vig körben néma búmmal is
Oly szívesen vagyok,
És jó napot mindenkinek
Szívükből kívángoatok.

Számomra, oh dús Istenem!
Öröm még is maradt,
Édes vigasztalás ömöl
Reám az ég alatt.

Hisz templomod még minden kis
Falun emelkedik;
A szent szolomsa s orgona
Száz fulbe hangozik.

Még nyájasan ragyog reám
A csillag-ezereid;
S ha zúg az est-harang, uram!
Szólgád beszél veled.

A jóknak egykor megnyílik
Fénytermed gazdagon:
A terra én is eljövök
Diszmezben akkoron.

Magyar.

A lelkek vándorlása.

(Humoresk.)

„Ne vegyék el tőlünk azt a szép regényes hiedelmet a lelkek vándorlásáról,“ így szólék egyszer, mikor egyesegyedül ültem szobámban, s épen egy ütközetről tudósítás vala előttem, melyben ismét huszszor lélek kívándorlott. Ha egy világkínzónak lelke valaha a purgatoriumban ég, vagy talán épen a pokolban fő, mi hasznom nekem abban? erre a vigasztaló szindarabra nem kap az ember bementi jegyet; csak azok lehetnek nézők, a kik együtt égnék és együtt főnek, nem azok, a kik számtalan szenvedéseikért elégtételt kívánhatnak, s természetesen ohajtaniuk kell, hogy hohérjoknak lelke inkább bűnék egy hiénába vagy czápahalba, hogy kiállott szenvedéseiknek egy része visszafizelődjen.

„Igazod van,“ kiálta hirtelen egy vékony hang hozzám közel. Körülnézék, senki sem volt. Borzadás futta el. Ki beszél itt? bátorkodám dadogni.

„Én“ vala a felelet, „a ki néha napján én is ember voltam mint te, most pedig több évek óta egyik állati testből a másikba vándorlok, s naponként tapasztalom, hogy nekünk bűneink büntetésére nincs szükségünk, s hogy lelkeinket kizozni senki sem ügyesebb, mint az ember.“

„Nálam bátorságban vagy,“ vigasztalám a láthatatlant, „beszélj el történetedet.“

„Én ifju falusi nemes ember voltam,“ folytató a vékony hang, „parasztaimat vertem, feleségeiket elcsábítottam, szép lovakat tartottam, vadászatra jártam s egyszer nyakamat törtem. Hirtelen, nemesi lelkem nagy szomorúságára egy kutyakölyökben talála magát egyik parasztonnak marha-pajtájában, ki atyám szakácsnéját vette volt nőül. A parasztnő fia egy tizenkét éves nagy kamasz megkedvelt, de hogy testállásomat szebbé tegye, füleimet farkamat elvágá. Alig úcsudtam ki ezen fájdalmas műtétből valamennyire, s tánczolni s aportirozni kezdte tanítani. Minden ostorcsapást, mit neki néha, mikor mellette ellovagoltam, csintalanságból adtam volt, most százsorosan visszaadta. Már utoljára nem állhattam ki, s egy szép reggel vágott füllemmel s csonka farkammal elszóktam. A szorongás engem több óráig szüntelen kergetett, mignem egy falu végén egy csomó forgácsot találek, s hogy kinyugodjam magamat, abba bémúltam. De egy munkás megláta, megfogta s csonka farkamat egy arra a végre kétfelé hasított deszkába szoritá s ismét elbocsátá. A fájdalom miatt ordítottam s szörnnyü ugrásokat tettem. A pimasz

szinte halálra kaczagta magát. Egy darabig czammagtam s két gerenda közt át akartam mászni, meg nem gondolván, hogy testemnek ugyan elég helye volna, de nem a faczölöknék. Megakadék, rángatodtam és — a mikor hozzám közel egy szelindeket morogni hallék — a szorongás erőt ada; a deszkát csonka farkammal ott hagyám. A szelindek utánam jött, én előre szaladtam; a parasztnő a közel lévő csűrben, a mint engem habzó szájjal szaladni látának, azt képzelték, hogy dühös kutyá vagyok s agyon ütöttek.“

„Eszméletemet egyszerre egy veresbegynek szárnyai alatt ujra megkapám, a hol más három fiuval épen akkor kelék ki a tojásból. Itt az a reménység nyugtatott meg, hogy az emberi kegyetlenséget elkerülem, s mint anyám, szabad lakója leszek a levegőnek. De minekelőtte még repülni tudnék, egy gyermek a fészekre talált s haza vitt. Testvéreim hamar elhalának, engemet szerencsétlenségemre fölnevelének s még azon feljül, ha enni akartam, énekelni kellett, a mint a fu futta. A mint azt megtanultam, eladott egy szép ifju leánynak, a ki engem egy csinos kalitzkába zárt, s minden nap fejér kezeivel táplált. Az asszonyi szépséghez való hajlamomat még emberi állapotomból hoztam volt által, s lassan lassan hozzá szoktam ehez az édes szabadsághoz, s csaknem semmi hijával sem voltam, azon tehetségen kívül, hogy szép asszonyomat elcsábítsam, mint régen a parasztnő asszonyokat elcsábítottam volt. Kétség kívül azon kívánság uj büntetést érdemelt. Egy urfi meglátogatta estve a szép leányt; ez dicseréte éneket s sajnálta, hogy már setét van, mert gyertyánál nem éneklek. Ekkor az urfi azt az ördögi tanácsot adá, hogy szurná ki szememet, mert akkor mind éjjel, mind nappal énekelnék. Más nap reggel meg is tevő egy kötő-pálczával, most már azon egyetlen egy örömtől is meg valék fosztva, hogy ötlet léssam, s szomorú életet éltem, mignem a macska megett.“

„Azután egy posta-lovat lelkesítettem. Ne kívánd, hogy ebben az állapotban való szenvedéseimet lerajzoljam. Szerencsére nem sokáig tartott. Egy ifju katonatiszt, kinek a megnyert ütközetről az első hirt, már nem tudom hova, meg kellett vinnie, és minthogy ő az ütközetben semmit sem tett, a hirtvérsért várt gazdag jutalmat, halálra kergetett.“

„Tüsten, nagy gyönyörűségemre, mint egy lepke repkedtem alá s fel a levegőben. Ezen szabadságtól részegen s tarka köntösömmel kevélyen, leszállék egy szegfűre. Egyszerre csak elfoga egy lepke-vadász, tőhévite s testemet avval általszurá. De most mint s zarvas kevély szarvakkal száguldek az erdőkön, mignem egy nagy hadvezér, elfáradva az emberi vérontásban, változtatás kedviért, az állatokat akarta kizozni, s engemet vadas kertjében halálra kergette.“

„Most földi geleszta levék, s szerencsét kívánék magamnak ezen átváltozáshoz, mert, gondolám, a föld alatt az emberek csakugyan nem fognak felkutatni. Oh! csalatkozám. Egy átkozott ásó akaratom ellen napfényre hozta. Több hozzám hasonlókkal fazékba tevének s a gátakhoz vivének. Itt látám, hogy a halász egyet társaim közül, a milyen hosszú volt, horogra nyársola, hogy vele ángolnát fogjan. Nem sok időm volt azon sokat elmékedni, mert csak hamar reám is elkerült a sor.“

„Azután mint rákot elevenen megfőztek; mint békát elevenen megnyuztak; mint pujkát halálra korbácsoltak, hogy jobb izü legyenek. Mint ludat énnyé deszka közé szoritottak, hogy ne mozoghassak s nagy májom legyen. Mint ausztrigát elevenen elnyeltek; mint szent János bogarát a szépek hajjokba tűztek, mignem lassan megholtam. Egy szóval, még csak mostani állapotomban örvendhetek néhány héttől fogva csendes léttemek.“

Épen, mikor a hang eddig érkezett, pil-

lanték meg történelből a kezemen egy bolhát. Megfogám s a gyertyához tartám. „Oh! sohajta a bolha, hát ez a köszönet?“ Ez épen maga az ifju nemes ember volt, a ki végre, oly kemény büntetések után, ismét emberi testbe tért vissza, hogy engem büneimért büntessen, mert, imé a bolha hirtelen egy szép önféjű leányává vált a kibe én tőstént belé szerettem, s azóta szeszélyeitől többet szenvedek, mint ő valaha egész vándorlása alatt szenvedett. Már most a világ-kínzónak nem kívánom a hiénává vagy czápává változást, hanem, igazságos meglakolásáért, önféjű feleséget kívánok. Cs....

LEVELEZÉSEK.

Előpatak aug. 8. Fördői tarka képeket szeretnék a szerkesztőségnek küldeni, de Előpatak ilyeknek az idén nem igen volt színtere. A régi nagyszerű fördői életnek a mostani csak árnyéka. Pest és Bécs most is megraká a piacot sátrokkal, népség is elég hemzseg az utcán, a vidéki szép fogatok is egyre számuldanak végig: de sem a vigság sem az aranyzaja nem oly zajos mint szokott. Főuraink közül csupán b. Bánfi Miklós, gr. Teleki Ferencz és gr. Nemes Ferencz van itt. A főnemesség jól van képviselve. Bojérok épen nincsenek: a mi kevés Oláhországból van, azokat nem gondolják a magasabb körökből lenni.

Minden vasárnap meg van a bál, mit főleg a vidék igen szépen szokott kiállítani. Tegnap ismét bál volt, még pedig a sepsi-szentgyörgyi szépen és nagyszerűen épült kerületi polgári kórház számára. A rosz idő s gyenge zenekar mellett is az üdvös cél pártolva volt.

Egyébaránt Előpatak az idén oly tisztá, oly rendezett, annyira el van mindenen látva, hogy a kényesebb izlést is kielégíti. Mindenben látszik a haladás, emelkedés. Igen kár, hogy a népesedni indulást valami egyszerre megcsökkenté.

Nyílt kártyaasztal, pergettyű s hasonlító töltéseknek hijával vagyunk. A szentgyörgyi színészársaság megakará előadásokkal tarkítani az estvék időtöltéseit, de nem sikerült. Szentgyörgyre és Brassóba mennek, kik színházat akarnak látni.

S. Szentgyörgyön a Dézsi társasága van. Hogy személyzetéről értesítést adjak: ezennel közlöm a Vadonia kiosztását, mi aug. 6-án az igazgató javára adatott. Messaljai Timárk volt Tóth, Polidor Erős, Miron Benedek, Acthea Nagyné, Parthenia Pósné, Ingomár Dézsi. Tectoságok: Biró, Dombi, Boér, Bogdán, Sós; Licon volt György. A pár ezer népességű város s lelkes vidéke kitelhetőkép pártolja őket.

Brassóban Kacvinszki társasága kezdé meg előadásait aug. 4-kén, még pedig Luciával. A héten Linda, Két Foscári, Kunok kerülendének színpadra. A közönség színészeinket tetszéssel fogadta, s rendesen jó közönség szokta az előadásokat látogatni.

Klimkovics és Melczér magyarhoni műutatóink tegnap hagyták el Előpatakot. Klimkovics néhány igen jó tájképet vett le utjában, milyenek az Egeresi kastély, az almási és torozkó-szentgyörgyi várom, tordahasadék, a Szamos egyesülése Dézsnél, Mátyás király születéshegye Kolozsvárt, a radnai templomrom; két olajképet is, egyike az ördög-hid Radnán, a másik a korondi furdó. A népviseletekből eddig a kalotaszegit, torozkóit s háromszékít vette le vízfestésben. Ezek mellett viszi Kövári olajba festett jól talált mellképét a pesti muzeum számára.

Katonai s polgári főkormányzónk ma utazott el Előpatak mellett fel Háromszékre, miután a Brassó taji határszéli szorosokat meg szemlélté. Azon remény terjedt itt el, hogy ő magassága visszajövet furdönket is meg fogja látogatni. N. Sándor.

Déva aug. 13-kán. Az urbéri viszonyok megszűntével a földnépe e vidéken is tételenségnek indult, s ez által jövőre megvetelle alapját elszegényedésének. 1848 óta a földesuri gyámság alól felszabadulván, telkeit nem-hogy szaporítaná, jobb karba helyezhetné és a körüli földeit termékenyebbé tenné, hanem a szabad rendelkezésre fenmaradt s drágává vált földet és munkát sem saját javára, sem mások pénzérti használatára nem fordítja; ha teszi is, oly méreg drágán, hogy a természet kénytelenített jelen pénztelenség miatt földeit vagy pusztává vagy a bővetetteket aratlatlanul a marhák eledelül hagyni — Történet intézkedés és felszólítás tétlenségük és kevesebb árérti munkálkodások iránt; hasztalan, ez is elhangzott a többi után !!

Sok ohajtani valónk volna, de mindenek felett mezei rendőrségre vágyunk. Az élelmi cikkek ára aránylagosan a természetközökre meglehetősen hágott; szabad azonban ezt előadnom, hogy a már oly régóta e vidékre a marhák arra csökkenésének és a most közelebről tartott országos vásár alkalmával kevés marha eladásának tulajdoníthatni, a font hus árának 18 1/2 krról 16 1/4 krrai szállítását.

Vidéki hírekből jelesen a szorgos időbe végbe vitt utcsinalás, és az azutáni szárazság következtében kapálatlanul elmaradt török-buza földek miatt, drágaságot lehetne gyanítani, azonban határunk mezeje elég terméket adott, s ez az aggodalmat eloszlatja.

Közelebről városunk szűk körében felmerülő események közül nem tartom érdek- telennek megírni, hogy a közből előmozdító fáradhatatlan kerületi seb-orvos, Spánik ur közbenjárására egy szini előadás volt a műkedvellők által a rom. katolikusok sírkertje kerítésére, de valamint ez előtt, ugy most is a városi közönség csak részvételest tanu- sitott.

Kínézéseink vannak e város utcáinak ki kövezéséhez és egyenesbe való vivéséhez, minthogy már is a piaci kör egy oldala ki- köveztetett, és az építendő kórház körüli ható- sági intézkedések is erélyesen meg vannak véve.

Unalmas óráim elosztására „Erdély rit- kaságait“ olvasva, a bánpataki vizesést mint közel esőt megzemlélni elhatározám. Többek társaságában, több falukon és a közelebbi van- dalisaurus által romba dült volt földes uri la- kok mellett vezető rosz természetes uton oda eljutánk, s valójába az iró által is elismert, és híven leirt szépsége által elragadtattunk — csak kár, hogy nem vizesést, hanem csak cse- pegést láthatánk, mit az idej szárazságnak tu- lajdoníthatni, ugy hogy a tisztelt iró által em- litett egyikerektü malom is alig csikoroghatott. — A kínzés a szikla tetejéről meglepő, és az egész szikla csiga kövületből áll. Több üreg is van e sziklában, a hol a monda szerint Hora idejében, társa Krisán többed magával több ideig tartózkodott.

Eszembe juttatá híres statisticusunk a Déva határára lévő rézbányát is; ez a zavarok köz- bejötté miatt enyészétnék indult, s az onnan kiásvott réz-gyártására felállított gépes műhely- nek is csak helye látható. r. l

Brassó augusztus 9-kén. Kormányzó urunk felső-tömösi kirándulása e hó 7-kén történt. D. u. 4 órakor érkezett oda ő magassága s összegyűlt hivatalnokai és tisztikar által a leg- őszintébb tisztelettel lön fogadva. Kormányzó herczeg ur számos kísérettel legelőbb is a Predjálra ment s egész az oláh határörszemig haladt, a hol az oláh vám-tisztek szerencsé- sek voltak a kormányzó ur ő magasságának bemutatni Visszatérés közben megzemlélte az új útát, s Gartner mérnök urnak elégült- ségét fejezte ki működése fölött. Az út épí- tése két hó múlva teljesen be lesz fejezve.

H I R F Ū Z É R.

* Kolosvár auguszt. 17-kén. N. Bol- dogasszony napjára temérdek búcsus érkezett volt városunkba s ez ünnep szokott áhitattal tartatott meg a hegyes rendiek templomában, mint a hol a szűz anya csodatevő képe van.

* Mult vasárnap a szinkörben tűzijáték volt, mely nagy számu közönség előtt ment végbe.

— Az austriai kereskedelmi s ipartör- vény első része már készen van s vélemény- zés végett nem soká a keresk. és iparkama- rákhoz fog küldetni.

— A pesti Loyd által kiadandó lapra az engedély megérkezett. A lap célja: a status- és nemzelgazdaszatot képviselni, azonban po- litikai tartalmu cikkekkel is fog hozni. Meg- jelen sét octoberre teszik.

— N. Várad községtanácsa a budapesti műegyletnek részvényese lön. Bár csak e példa számos utánzókra találma más városok ta- nácsainál is.

— A községekhez rendelet ment, misze- rént a községi utakat mutatótáblákkal lássák el.

— Marseillében egy sajátságos teherhor- dó gözkocsit készítettek, a mely a rendes utakon is járhat. A kocsit egy ló húzza ugyan, de egy kis gözgép is van hozzá alkalmazva, mely 8 ló erejét pótolja. A vele tett kísér- letek igen jól sikerültek.

— Az angol királynő a francia császár- nének két pompás csolnakot küldé ajándékba, a melyek ugyan szerkesztve, hogy nem merülhetnek víz alá s veszély idején a raj- tok lévő egyén több napig fentarthatja magát.

— B. Welden tábornagy aug. 7-kén Gratzban meghalálozott.

— Az új ideigl. csőrend Magyar és Hor- vátországban, Slavoniában, Erdély és Bánát- ban sept. 1-vel lép hatályba.

— Az Oláhországból Erdélybe hajtott marhákra nézt a vesztelglési idő 20 napra emeltetett.

— A drámabíráló választmány Szigligé- től egy bohózatot fogadott el, melynek címe: „Lárifári.“

— A „Nagyszebeni királybíró“ szerző- jétől „Tihamér“ címü új regény van sajtó alatt.

— A pesti nemzeti szinpadon azon idő óta, melyben a színház törvényileg nemzetivé lön, Festetics gróf igazgatása kezdetéig adtak 201 drámái új fordítmányt, 49 idegen ope- rát, 128 eredeti drámát, 9 eredeti operát, összesen 387 új darabot, és így az előadott darabok csaknem egyharmada eredeti volt.

— Az új-yorki kristálypalota ünnepélyes megnyitása fölöl az ottani lapok hosszas lei- rásokat közölnek. Mult hó 15-kén reggeli 10 órakor megnyiták a bejárók s egy pillanat alatt minden karzat és folyosó telve volt mind- két nemü uri néppel. A palota belseje 100 láb magas üveg-kúpjával vakító látványt nyujt, noha az egész kiállítás csak négy hét múlva lesz egészen kész. Az épület közepén áll Washington óriási lovagszobra, ettől nem messze Columbus szobra áll. Az épület ke-leti és nyugoti hajóiban Amerika, Italia, An- glia, Frankhon, Austria és más országok zászlói lobogtak. Északra egy 500 ember számá- ra készült emelkedettebb hely volt. Az első napi látogatók száma 7,000-re ment.

M O Z A I K.

* Egy szerföltött kövér ur szállást keresett. Mondták neki, hogy X. utcában ez s ez szám alatt több számára való szoba van, csak menjen oda s majd a kapura ragasztott jelentés bővebben értesíti. A mi kövér urunk elment, hosszas keresés után feltalálta a nevezett házat, ott volt a kapura ra- gasztott jelentés is, a melyen nagy betűkkel állt: „Itt kiadó disznóolák vannak.“ A kövér ur szörnyen boszorkodott s nem lehetve vele elhitetni, hogy azelőtt csakugyan voltak ott kiadó szobák is.

* A buza csirázó ereje 3000, rozsé 140, ku- kuriczáé 1000, borsóé 2500, futópaszulyé 100, mál- namagé 1600, retekmagé 17, dinyéé 51, ugorkáé 17, napraforgóé, buzavirágé 1000, maszlagos redő szíromé 25 évig tart el. A 6—7 éves lenmag szá- la jobb mint az egy évesé; a dinnyéről, ugorka és tökről is azt tartják, hogy az 5—20 éves magról legtöbb s legjobb gyümölcs terem.

* A westpháliai sonka híres jóságú, s ezt a következő beszóási módnak tulajdonítják: egy nagy sonkára vesznek 2 font kenyhasót, 2 1/2 lat salétro- mot, 3/4 font égetelt cukrot, s 1 kupa öreg serti, ezeket együtt meglőzik s forrón a sonkára öntik, benne 16 napig mindennap megforgatják s jól bele dörgölik.

* A new-yorki mű- s terménykiállításra egy 20 hónapos sertés is van, melynek sulya 1100 font; továbbá egy 35 mázsás ökör; a borok közt való- színűen a missouri-i német gyarmatosok természt- ménye nyeri el az elsőséget.

H I R D E T É S E K.

(189) (1—3) **JÓSZÁG HASZONBÉRLÉS.**

Mező-Szentjakabon, közel Kolosvár- hoz, Tordához és Szamosújvárhoz, vagyon egy jószág négy, vagy hat egymásután következő évekre haszon- bérbé kiadó. — Ezen jószágban van- nak mintegy 1760 véka férőöségü szántók, vagyon egy nagy hodály, melyben évenként megterem 150 sze-

kér széna, ezen kívül vannak 92 sze- kerre való kaszálók, egy liztelő mal- lom egy nagy nádas tóval, egy jó lakház és több gazdasági épületek; továbbá 18 curialis emberek, melyek évenként részint 20, részint 12 nap- számot tesznek; végre egy darab erdő, és egy darab jelenleg is műv alatt lévő termő szőlő.

E részben lehet értekezni Kolozs- zárt kereskedő Ákontz István ur- nál a nagy piacon 5. sz. alatt. —

Szászvárostt pedig kereskedő Leon- hárd urnál.

(190) (1—3)

Kolosvárt a külső Magyarutzában lévő 513 számu ugy nevezett „FE- JEDELMÍ KERT“ kedvező feltételek mellet szabad kézből örök áron elá- dó. Bővebb tudomást szerezhetni a Tilsch könyvkereskedésben.

(191)

Tűzijáték.

Csőtörtökön aug. 18-án lesz a második tűzijáték az Are- nában, mely alkalommal több **léggolyó** fog fölröpítettetni.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON. tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézte betűivel.

E
Évnyeged
Félelvre
46.
Időjósias
föld kine
kas Sana
csatater.
vári L.
zér. —
Id
A
jó szerv
ményeké
egy szer
eleikbe,
Ki
annak h
nyomán
melykbe
nemes é
Ellenben
nagy an
abban is
az ilyet
jára, me
virág- é
„mind ez
De
szél hoz
keinknel
lekemle
nyelvből
jólo és
vannak,
jelentők
vannak,
sem ak
beszédél
kevés v
Az
tengerbe
lyek biz
olyan e
hatalma
hetekig
is borul
velo mi
terjedt
rózi, s
épen ez
az idője
kénysze
időjárás
zünk, s
tünemér
titkot m
csodálko
időjóslo
vai időj
járásit
csoda. E
ménytar
dolgok
nebb c
azok-e
jóslatok
profétai
Az
magával